

UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katarina Čurić

**Socialna opora staršem,  
ki imajo predšolskega otroka**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katarina Čurić

Mentorica: izr. prof. dr. Valentina Hlebec

Somentorica: izr. prof. dr. Alenka Švab

**Socialna opora staršem,  
ki imajo predšolskega otroka**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

*Za pomoč in strokovne nasvete pri izdelavi diplomskega dela  
se zahvaljujem mentorici izr. prof. dr. Valentini Hlebec  
in somentorici izr. prof. dr. Alenki Švab.*

*Za podporo med študijem se zahvaljujem staršema.*

*Posebna zahvala pa Jožetu Gosenci za vzpodbude in oporo.*

## **Socialna opora staršem, ki imajo predšolskega otroka**

Socialno poro potrebujemo vsi. V diplomski nalogi sem se osredotočila na potrebo staršev, ki imajo predšolskega otroka, po socialni opori. Za razumevanje potreb staršev po socialni opori sem v nalogi najprej opredelila družino, družinsko življenje in vloge v družini nato opisala delitev dela v družini ter usklajevanje dela in družine. Starši dobijo socialno oporo od ljudi iz njihovega socialnega omrežja, zato sta opredeljena tudi pojma socialno omrežje in socialna opora. Socialno omrežje je končna množica enot, ki spadajo v omrežje ter povezave med njimi. Socialna opora pa je dejanje usmerjeno k pomoči osebi, ki jo potrebuje. Empirični del obsega analizo po posameznih skupinah socialne opore (materialna, emocionalna, informacijska opora in neformalno druženje), predstavljenih s pomočjo sekundarnih kvantitativnih podatkov. Naloga se zaključuje z ugotovitvami, da so starši predšolskega otroka bolj nezadovoljni z materialno oporo, pogosteje ocenjujejo, da imajo materialno oporo zagotovljeno in je potreba po neformalnem druženju enako pogosto zagotovljena kakor pri starših starejših otrok.

### **Ključne besede**

Družina, starševstvo, otroštvo, socialna omrežja, socialna opora.

### **Social support for parents who have preschool children**

We all need social support. In the thesis I have focused on the need for social support of parents who have a preschool child. To understand the needs of parents for social support, I first defined the family, its life and its role, and then described the division of labor within the family and the reconciliation of work and family. Parents receive social support from people in their social network; therefore I also defined the concepts of social network and social support. Social network is the final set of units belonging to the network and links between them. Social support is an act aimed at assisting any person who needs it. The empirical part consists of an analysis, considering various groups of social support (material, emotional, informational support and informal socializing), using secondary quantitative data. The thesis ends with the findings that parents of preschool children are more dissatisfied with the material support, often estimating to be provided with material support and the need for the informal gathering is provided at the same frequency as for parents of older children.

### **Keywords**

Family, parenthood, childhood, social networks, social support.

## Kazalo

<b>1 Namen diplomskega dela .....</b>	<b>6</b>
<b>2 Družina in njene vloge .....</b>	<b>8</b>
2.1 OPREDELITEV DRUŽINE.....	8
2.2 DRUŽINSKO ŽIVLJENJE .....	9
2.3 DRUŽINSKE VLOGE.....	9
2.3.1 Materinstvo .....	10
2.3.2 Očetovstvo.....	10
2.3.3 Otroštvo.....	11
<b>3 Delitev družinskega dela ter usklajevanje dela in družine.....</b>	<b>12</b>
<b>4 Socialna omrežja .....</b>	<b>14</b>
4.1 EGOCENTRIČNO OMREŽJE .....	15
<b>5 Socialna opora .....</b>	<b>15</b>
5.1 SKUPINE SOCIALNE OPORE .....	17
<b>6 Analiza.....</b>	<b>18</b>
6.1 HIPOTEZE.....	18
6.2 ESS.....	19
6.2.1 Priprava podatkov.....	19
6.3 INTERPRETACIJA .....	20
6.3.1 Informacijska opora.....	20
6.3.3 Emocionalna opora.....	21
6.3.2 Neformalno druženje.....	22
6.3.4 Materialna opora.....	25
6.4 POVZETEK UGOTOVITEV .....	28
<b>7 Sklep .....</b>	<b>30</b>
<b>8 Literatura.....</b>	<b>32</b>

# 1 Namen diplomskega dela

Vzgoja otrok je zelo zahtevna in izrednega pomena ne le za posameznika, ampak tudi za celotno družbo. V obdobju do 6. leta otroci najbolj potrebujejo družino in se največ naučijo od družinskih članov. Zato je v današnjem času zelo vrednotena zmožnost družinskih članov, da lahko omogočajo vse, kar je potrebno za vzgojo otroka. V praksi pa vemo, da starši velikokrat ne zmorejo ponuditi otroku vsega, bodisi zaradi časovne stiske, različne razpoložljivostih materialnih virov, čustvenega neravnovesja, pomanjkanja informacij ... Zato je tako za otroke kot za starše in celotno družbo zelo pomembno, da socialno omrežje ponuja staršem socialno oporo ob takih stiskah.

Družbene spremembe, ki zahtevajo vse več od staršev in otrok, močno vplivajo na družinsko življenje v današnjem času. Visoke družbene zahteve po izobrazbi in kultiviranju otrok podaljšujejo obdobje otroštva in pomenijo velik zalogaj za starše. Podaljšana mladost, daljšanje šolanja, zaostreni zaposlitveni pogoji vplivajo na poznejšo odločitev staršev za otroka. Zaradi množičnega vstopa žensk na trg delovne sile in višjih zahtev v službah se starši pogosto znajdejo v časovnih stiskah. Da bi pridobili nekaj časa, so starši prisiljeni v redukcijo odvečnega dela in prenos le tega v plačano storitveno delo in neplačano pomoč socialnega omrežja, pa tudi v enakomernejšo delitev dela med partnerjema, čeprav le-ta še zdaleč ni enaka. Širše družbene spremembe (množično zaposlovanje žensk npr.), spremembe v demografskih trendih (staranje prebivalstva, nižanje rodnosti ipd.) ter spremembe v polju intimnosti in partnerstva (nižanje števila porok, višanje števila razvez, večanje števila kohabitacij ipd.) spreminjajo tudi družine in družinsko življenje. Le to se pluralizira: poznamo enostarševske družine, dvostarševske družine, reorganizirane družine, adaptivne družine, rejniške družine, razširjene družine, istospolne družine ...

Z diplomsko nalogo bi rada ugotovila, v kakšnem obsegu posamezniki iz egocentričnega omrežja pomagajo staršem, ki imajo predšolskega otroka, in sicer koliko socialne opore potrebujejo, koliko je dobijo in kako so zadovoljni s tisto, ki jo dobijo.

Prvi del diplomske naloge je osredotočen na teorijo družine, socialne opore in socialnega omrežja. V poglavju Družine in njene vloge je definiran pojem družine, opisan izraz družinsko življenje in opredeljene so vloge v družini, ki se delijo na materinstvo, očetovstvo

in otroštvo. Poglavlje delitev družinskega dela opisuje predvsem delitev gospodinjskega dela in dela, povezanega z nego in vzgojo otrok med moškim in žensko. Četrto poglavje je namenjeno opredelitvi socialnega omrežja, v podpoglavju je izpostavljeno egocentrično omrežje. V sklopu petega poglavja je opredeljena še socialna opora, ki je zelo pomembna v življenju vsakega posameznika. Socialno oporo delimo na tri dimenzije: omrežne vire socialne opore, oporno vedenje in vrednotenje socialne opore (Benegalija 2007, 9–10).

Empirični del naloge je sestavljen iz sekundarnih kvantitativnih podatkov, pridobljenih na strani ESS, in iz strokovnih člankov. Govori o socialni opori, predvsem o vrednotenju socialne opore. Vrednotenje socialne opore je merjeno po treh kategorijah: potreba po opori, koliko opore starši dobijo in zadovoljstvo s pridobljeno oporo. V nalogi je najprej opredeljen način analize in zastavljene hipoteze. V podpoglavju je predstavljen vir podatkovnih baz, priprava podatkov in način analize. Interpretacija pa je razdeljena na 4 podpoglavja po najpomembnejših skupinah socialne opore: materialna opora, informacijska opora, emocionalna opora in neformalno druženje. Vrednotenje socialne opore je merjeno s pomočjo kvantitativne sekundarne analize in primerjano z strokovnimi članki. V zadnjem podpoglavju so strnjene vse ugotovitve.

## 2 Družina in njene vloge

Poglavje je namenjeno opredelitvi pojma družine, kjer bodo izpostavljene in opisane pomembnejše definicije družine, družinskega življenja in posamezne vloge v družini.

### 2.1 Opredelitev družine

Vsak pozna pomen besede družina, vendar se pomen družine za vsakega posameznika zelo razlikuje. Definicije družine se razlikujejo tudi po različnih strokah. Demografija nekaj časa sploh ni razlikovala med gospodinjstvom in družino, zaradi česar so bile moderne industrijske družine privilegirane med tem ko statistika in sociologija razlikujeta med tema pojmom. Sodobna statistika pa v definicije družine vključuje tudi pare brez otrok, neporočene pare in enega od parov z otrokom oz. več otrok. Od definicije v sociologiji se definicija statistike razlikuje po tem, da definicija v sociologiji »kot konstitutivni element družine opredeljuje starševsko razmerje kot socialno razmerje /.../« (Renner 2006, 16). Poleg tega pa je definicij družine v sociologiji veliko in se razlikujejo po različnih časovnih obdobjih. Zato pojem družina težko opredelimo z eno definicijo (Renner 2006, 13–19).

V Sloveniji je družina pravno opredeljena z Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki pravi, da je družina »življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno družbeno varstvo.« (Uradni list 1976, št. 15).

Nuklearna družina opredeljuje družino kot poročeni par, ki ima otroka, pri tem pa je oče zaposlen mati pa gospodinja. To pojmovanje družine počasi izginja, saj se je sestava družin v zadnjem času zelo spremenila in je postala vse prej kot enopomenska. Tako je v Evropi ostalo le še okoli 20 % nuklearno sestavljenih družin (Renner 2006, 21).

Rennerjeva (2006) je izpostavila dve pomembni definiciji, ki se med seboj razlikujeta predvsem po namembnosti:

- »Družino definiramo v ožjem smislu kot jedro družino, to sta dve osebi ali več oseb, ki živijo v skupnem gospodinjstvu in so med seboj povezane z zakonsko zvezo, kohabitacijo ali starševskim razmerjem.« (Keilman v Renner 2006, 15)



- »Družino definiramo kot skupino oseb, ki živi v skupnem gospodinjstvu in jo sestavlja vsaj en otrok in vsaj ena odrasla oseba ter je med seboj povezana z zakonsko zvezo ali s kohabitacijo in starševskim razmerjem.« (Nowotny in drugi v Rener 2006, 16)

Prva se imenuje popisna definicija in je namenjena predvsem popisovanju in populacijski statistiki. Druga pa se imenuje sociološka definicija in kot konstitutivni element opredeljuje starševsko razmerje kot socialno razmerje. Obe definiciji vključujeta v pomen družine poročene starše ali partnerja, ki sta povezana z zakonom ali kohabitacijo in imata otroka ter enega od staršev, ki živi z otrokom. Prva definicija poleg tega opredeljuje kot družino tudi partnerja, ki nimata otrok, medtem ko druga definicija pogojuje definicijo družine z vključenostjo otroka, pri tem vključuje v pomen enotne družine tudi trigeneracijska gospodinjstva, kar pa prva definicija loči na dve družini oziroma na eno družino s članom drugega gospodinjstva.

## **2.2 Družinsko življenje**

Termin družina označuje le enodimenzionalno pojmovanje družine kot institucije v pomenih statičnosti, strukturnosti in stabilnosti ter poteka na relaciji med zasebno in javno sfero (npr. med družino in državo). Termin družinsko življenje pomeni večjo družbeno kompleksnost, spremenljivost, dinamičnost in kompleksnost komunikacij ter poteka tudi znotraj zasebnosti (prijateljski in sorodniški odnosi) (Švab 2001, 44–45).

V zadnjih desetletjih tega stoletja se družinsko življenje precej spreminja. Spreminja se predvsem po spolni in starostni strukturi, spreminjajo se družinske vloge in delitev družinskega dela, zato moramo družino opredeljevati kot spremenljiv in raznolik pojem (Švab 2006, 63–64).

## **2.3 Družinske vloge**

Družino sestavljajo različne vloge, ki imajo različne funkcije in družinske obveznosti in se močno spreminjajo. Razumevanje teh vlog in delitve dela med njimi pa je pomembno tudi za razumevanje potreb po socialni opori, ki jih ima posamezen član družine.

To poglavje je razdeljeno na tri podpoglavja po posameznih vlogah v družini: materinstvo, očetovstvo in otroštvo.

### **2.3.1 Materinstvo**

Alenka Švab (2001, 95) pravi, da je materinstvo v zahodni kulturi zaradi specifične reproduktivne funkcije skonstruirano kot vez med naravo in kulturo – med biološkim in družbenim.

V kontekstu dualizma je ženska postavljena na pol narave, moški pa na nasprotni pol, torej na pol družbe (Roach v Švab 2001, 95). Ti dve vlogi pa izključujeta ena drugo. Ženska je v družbi definirana zaradi bioloških lastnosti, vendar so te biološke lastnosti družbeno opredeljene. Torej je ženska naravnost družbena. Socialnokonstruktivistična perspektiva dojema materinstvo kot družbeno definirano in regulirano, pri tem pa se to dojemanje spreminja glede ne zgodovinske, kulturne, razredne, etnične in druge spremembe.

Materinstvo pa ni edina vloga ženske v današnjem svetu, zaradi česar je vedno več žensk, ki se odločajo, da sploh ne bodo imele otroka. Odločitev ženske, da ne bo imela otroka, je nedefinitivna, saj je težko določiti, ali se je ženska res odločila, da ne bo imela otroka, ali je materinstvo le odložila za nekaj časa ali pa zaradi različnih vzrokov otroka ne more imeti. Na odločitev ženske, ali bo imela otroka, koliko jih bo imela in predvsem kdaj jih bo imela pa močno vplivajo še naslednji relativno novi družbeni dejavniki: podaljšana mladost; daljše obdobje šolanja; večanje deleža žensk, ki se odločajo za podiplomsko šolanje; zaostreni pogoji na trgu delovne sile ... (Švab 2001, 95–115).

### **2.3.2 Očetovstvo**

Pri opredelitvi vloge sodobnega očeta oz. fenomena novega očetovstva naletimo na težavo z raztegljivostjo pojmovanja te vloge, saj je težko najti enotno interpretacijo ali konsenz o očetovski vlogi. Številne sociološke, psihološke in druge razprave dojemajo očeta kot vedno bolj vpletenega v različne segmente družinskega življenja, spet druge razprave pa ugotavljajo, da je novi oče le mit.

»Novo očetovstvo razumemo kot del procesa pluralizacije moškosti, predvsem v kontekstu postmoderne obrata v pomenu in načinih legitimizacije očetovstva.« (Švab 2001, 123).

Pluralnost moškosti se izraža kot raznolikost v času in prostoru. Poleg pluralnosti očetovstva<sup>1</sup> opazimo v postmodernem pojmovanju novega očeta tudi družbeno legitimno neprisotnost očetovstva. V postmodernosti smo prišli do ugotovitev, da je avtoriteta očetovstva upadla. Vpletenost očetov v razmerja z otroci pa se je povečala, vendar z razliko od materinskih opravil in skrbi za otroke so očetovska opravila prijetnejša, manj rutinska in navezujoča (Švab 2001, 115–133).

Več znanstvenikov je poskušalo na podlagi delitve dela med partnerji izdelati tipologijo očetov. Baldock in Hadlow sta glede na vključenost očetov v skrb za otroke in skrb za gospodinjstvo očete iz velike kvalitativne raziskave po evropskih državah razvrstila v naslednje tipe: očetje, ki skrbijo za red; očetje, ki skrbijo za zabavo; koristni očetje; polno vključeni očetje. Tako Baldock in Hadlow kot Renerjeva so na podlagi raziskav ugotovili, da se večina očetov umešča v drugi in tretji tip (Baldock in Hadlow v Rener 2008, 22–23).

Na novo očetovstvo vplivajo tudi tradicionalne strukture (kot so neenakosti med spoloma), odgovornost za materialno preskrbo družine, identifikacija moških s kariero, kar pa ovira oblikovanje aktivnega očeta, ki skrbi za otroke in gospodinjstvo v enaki meri kakor matere. V Sloveniji je skrb za otroka in gospodinjstvo še vedno v večini dodeljena materam, očetje pa so dobili vlogo pomočnika pri teh opravilih in zabavljača otrok. Očetje sicer izražajo željo po večji vpletenosti v skrb za otroka, vendar jih pri tem ovirajo predvsem poklicne obveznosti, ki so postavljene višje na lestvici pomembnosti od poklicnih obveznosti žensk. Moški se tudi velikokrat primerjajo s svojimi očeti in pri tem ugotavljajo, da so bolj vpleteni v skrb za otroke kakor njihovi očetje, kar še ne pomeni enako delitev dela med spoloma. Ti dve značilnosti pa ustvarjata razkorak med subjektivno precepcijo očetovstva in realnostjo vsakdanjih praks očetovanja (Švab 2008, 37–52).

### **2.3.3 Otroštvo**

Povečanje posvečanja pozornosti otroku, njegovemu razvoju in blaginji označuje pojem protektivno otroštvo. V Sloveniji so protektivno otroštvo opazili najprej kot vse večji pritisk na mlade, da si pridobijo boljše izobrazbo, kulturno raven ..., kar omogoča mladostniku prednosti v boju za boljši položaj v družbi. Strokovnjaki opažajo, da je s časom vse večji

---

<sup>1</sup> Na pluralnost očetovstva so opozarjali že zgodovinarji v preteklosti, vendar zaradi homogenega in monolitnega pojmovanja očetovstva v moderni družbi se zdi, da je pluralnost očetovstva prinesla postmodernost.

pritisk na starše, ki se morajo z vso močjo truditi za odpravo pomanjkljivosti, katere imajo nekateri otroci, spodbujati razvijanje sposobnosti ... Ta pritisk pa najbolj vpliva na starše iz nižjih družbenih slojev, ki se morajo precej žrtvovati in truditi, da bi zagotovili vse potrebno za razvoj otroka. Na otroštvo pa vpliva tudi postmoderna časovna intenzivnost, saj se otroci vedno mlajši vključujejo v intenzivno vsakdanje življenje in se razlika med urnikom otroka in staršev vse manjša. Preobsežen nadzor staršev nad otroci in njihovim urnikom pa lahko tudi škodi otroku in jim preprečuje, da bi se razvili v avtonomne posameznike. Zato se otroci in najstniki na različne načine upirajo pretiranemu nadzoru staršev (Švab 2006, 80–82).

Vse to pa umešča otroka v odvisnega od družine, in ta odvisnost se podaljšuje z večanjem otrokovih potreb za razvoj koristnega odraslega. Spremembe v pomenu vzgoje otroka pa prinašajo še nekatere druge demografske spremembe, kot so prelaganje starševstva v poznejše obdobje<sup>2</sup> in manjšanje števila otrok v družini (Švab 2001, 133–143).

### **3 Delitev družinskega dela ter usklajevanje dela in družine**

Ob rojstvu otroka dobita partnerja novi vlogi in s tem vrsto novih opravil, ki si jih morata na novo razdeliti in se uskladiti. Kar pa lahko povzroči tudi konflikte med partnerjema, saj nova opravila pomenijo manj prostega časa. Zato je socialna opora bližnjih in raznih institucij zelo dobrodošla.

Sociologi opažajo, da je delitev družinskega dela v Sloveniji še vedno spolno določena in segregirana. Čeprav so opažene spremembe k izboljšanju delitve družinskega dela, so le-te počasne in subtilne. Številne raziskave kažejo na to, da mladi zavračajo tradicionalno delitev družinskega dela, s tem pa potrjujejo spremembe na ravni vrednot in stališč. V realnosti pa je delitev družinskega dela še vedno in v veliki meri podobna tradicionalni. Torej gospodinjenje opravljajo večinoma ženske, moški pa so na razpolago kadar ženske potrebujejo pomoč (Švab 2006, 83).

Nekatere raziskave ugotavljajo, da je razmerje vpletenosti moških in žensk v opravila, kot so skrb za otroke in gospodinjstvo, bolj enakomerno, vendar ne na račun večje vpletenosti

---

<sup>2</sup> Pri materinstvu smo omenili, da se večja števila žensk, ki odlašajo z odločitvijo za otroka zaradi šolanja, kariere ipd., vendar je razlog za odlašanje tudi večanje pomena starševstva in daljšanje obdobja otroštva (s tem pa posameznik kasneje vstopi v obdobje odraslosti in se kasneje odloči za starševstvo).

moških, ampak na račun manjše vpletenosti žensk. Ženske se manj ukvarjajo z gospodinjskim delom predvsem zaradi njihovega zaposlovanja, kar pomeni redukcijo odvečnega dela. Delo, ki pa ostane neopravljeno, se velikokrat prenaša iz neplačanega domačega dela v plačano servisno delo ali pa v neformalno neplačano delo, ki jo v obliki opore ponujajo sorodniške in prijateljske mreže. Vendar redukcija in prenos dela v Sloveniji niso toliko prisotni pri opravilih, ki vključujejo skrb za otroka. To pa predvsem zaradi zadržanosti do uporabe plačanega otroškega varstva in skrajšanega delavnega časa takoj po dopustu za nego in varstvo otrok (Švab 2008, 42–45).

Pri opravilih, kot so nega in vzgoja otrok, pa je enakomernejša časovna porazdelitev kakor pri gospodinjskih opravilih, saj se očetje vse več ukvarjajo z otroci. Razlikujejo pa se po tem, da so opravila očetov prijetnejša in se večinoma navezujejo na igro, med tem ko matere med ukvarjanjem z otroki opravijo še številna druga gospodinjska opravila (Švab 2006, 84).

Tudi zakonsko določene možnosti usklajevanja plačanega dela in skrbi za otroke, kot je dopust za nego in varstvo otoka, koristijo predvsem ženske. Čeprav imajo tudi moški te pravice, so jih le-ti do devetdesetih let koristili le v obsegu enega odstotka (Mrčela 2007, 17).

Usklajevanje dela in družine je v današnjem času problematično, saj prevladujoč model razmišljanja postavlja skrb za družino v zasebnost, definira kot neplačano družbeno nepomembno in žensko delo. Težava je tudi v tem, da je v slovenski družinski politiki skrb za družino reducirana na skrb za otroke. To pa pomeni, »da je v okviru usklajevanja dela in družine fokus ukrepov usmerjen samo v skrb za otroke in ne prvotno k promoviranju enakih možnosti obeh spolov.« (Švab 2003, 1118). Naslednja težava je v tem, da slovenska družinska politika favorizira status zaposlenosti. Tako lahko porodniški dopust in dopust za varstvo in nego otrok koristijo le zaposleni starši, nezaposleni in študenti pa imajo pravico le do starševskega dodatka, ki ne zadostuje niti za preživetje. Pomemben del usklajevanja dela in družine je otroško varstvo. V Sloveniji imamo sicer precej razvit sistem javnih vrtcev, vendar težave nastajajo pri zasebnem varstvu varušek, saj je to varstvo nenadzorovano, kar lahko povzroča problem vprašljive kakovosti varstva. Tukaj pa igrajo pomembno vlogo tudi osebe iz socialnega omrežja (najpogosteje starši mladih staršev), ki priskočijo na pomoč staršem, tudi kadar ti potrebujejo varstvo za otroka. Le-ta pa je mnogokrat potrebna, saj javni vrtci delujejo le v 8-urnem dopoldanskem času (Švab 2003, 1112–1126).

## 4 Socialna omrežja

V zgornjem poglavju smo ugotovili, da so v Sloveniji matere tiste, ki opravljajo večino dela, povezanega s skrbjo za otroka in gospodinjstvo. Očetje jim pri teh opravilih le pomagajo, vendar te pomoči ne dobijo vedno in v celoti od partnerja, ampak jim pomagajo tudi člani njihovega socialnega omrežja.

Omrežje definiramo tako, da določimo končno množico enot, ki spadajo v omrežje ter povezave med njimi. Z vsako novo relacijo (povezavo) vzpostavimo v določeni skupini enot novo omrežje, pri tem pa ločimo simetrične in nesimetrične relacije. Enote omrežja, ki jih poimenujemo tudi udeleženci ali člani omrežja, so lahko osebe, dogodki ali objekti. Podatki za analizo se lahko zbirajo na različnih ravneh (npr. diada, triada, popolno omrežje in egocentrično omrežje). Medtem ko popolno omrežje lahko analiziramo tudi kot egocentrično, pa egocentričnega omrežja ne moremo analizirati kot popolnega (Hlebec in Kogovšek 2006, 9–13).

Igličeva (1988) definira socialno omrežje kot socialno okolje akterjev, kjer gre za strukturo relacij med akterji. Socialna mreža je opredeljena z množico socialnih enot, v kateri definiramo eno ali več relacij. Pri analizi socialnih mrež pa so pomembne tudi vezi, ki se prepletajo med anketirancem in njegovimi alterji ter s položajem posameznika znotraj teh relacij. S pomočjo tega lahko pojasnimo akterjevo vedenje, kajti alterji lahko pomembno vplivajo na ravnanje in obnašanje posameznika. Te socialne vezi lahko posamezniku pomagajo pri doseganju ciljev in izmenjevanju pričakovanj, zahtev, potreb ter aspiracij (Iglič 1988, 3–5).

Wellman ugotavlja, da so pri analizi socialnih omrežij pomembne mnoge značilnosti, na primer da so alterji medsebojno odvisne spremenljivke, da relacije služijo za prenos in pretok virov, da je struktura omrežja kot okolje, ki nudi priložnost ali pa omejitve za posameznikovo delovanje in da se strukture kažejo kot relativno trajni vzorci relacij med posamezniki (Wellman v Kogovšek 2001, 12). Številni znanstveniki izpostavljajo še nekatere značilnosti omrežij, ki so lahko zelo pomembne za raziskovanje in analizo socialne opore, to so velikost omrežja, moč vezi, gostota omrežja, homogenost vezi in geografska razpršenost članov omrežja (Hlebec in Kogovšek 2003, 115).

## **4.1 Egocentrično omrežje**

Pri analizi egocentričnega omrežja moramo najprej natančno določiti ege. Egi so naključno izbrane posamezne enot, ki so našteje v začetnem seznamu enot analize. Ege opazujemo in analiziramo njegovo omrežje in povezave z drugimi enotami. Osebna omrežja posameznega ega so sestavljena in alterjev, o katerih podatke pridobimo prek ega. Relacije med egi in njihovimi alterji analiziramo tako, da merimo značilnosti relacij, demografske značilnosti egov in alterjev in značilnosti omrežja samega (Hlebec in Kogovšek 2006, 12–13).

Egocentrično omrežje lahko razdelimo na več območij koncentričnih krogov, ki predstavljajo razširjeno, socialno in intimno omrežje. Ego je v središču egocentričnega omrežja in goji kvalitativno različne odnose z osebami s posameznih območij. Razširjeni del omrežja zajema ljudi, ki jih posameznik sicer pozna, vendar ima z njimi površinske odnose; to so oddaljena družina, profesionalci. Srednji del omrežja sestoji iz bolj osebnih relacij, kot so razširjena družina, prijatelji ... Najpomembnejše relacije pa zajema najbolj notranji krog posameznikovega omrežja, označujejo ga zelo intimni in zaupni odnosi; tukaj so ponavadi vključeni partner, dobri prijatelj, najbližja družina (Hlebec in Kogovšek 2006, 52–53).

## **5 Socialna opora**

Socialno oporo dobi posameznik od socialnega omrežja, ta pa mu jo lahko ponudi na različne načine, različno intenzivno. Pri tem pa ni nujno, da bo posameznik dejanje, usmerjeno k pomoči, tudi dojel kot pomoč. Zato ni pomembno le da socialno omrežje pomaga posamezniku, ampak tudi, kako mu posreduje to pomoč in oporo.

Obstaja več različnih definicij socialne opore, katere delimo na zgodnje in kasnejše različice. Te definicije se razlikujejo predvsem v poudarku na vrsto dimenzije socialne opore.

Najpomembnejši začetniki sistematičnega razvoja socialne opore so Cassel, Caplan in Cobb. Izhajali so iz emocionalnega vidika opore in vplivali na razvoj tega področja (Hlebec in Kogovšek 2004 v Hlebec in Kogovšek 2006, 15).

- Cassel je raziskovanju psihosocialnih procesov pripisoval pomembno vlogo za razumevanje bolezenskih stanj, povezanih s stresom. Po Casselu je ključni element socialne opore povratna informacija, katero posamezniku nudijo njegovi pomembni in najbližji.
- Caplan je bil prepričan, da so socialne vezi precej vplivale na izide kriz in življenjskih prehodov, s katerimi se sooča posameznik. Poudarjal je pomembnost vzajemnosti in trajnosti odnosov, pri tem pa je upošteval tudi oddaljenost vezi. Opredelil je tudi vrste pomoči, ki jih zagotavlja tak sistem »socialne opore« in bi jih z danes uveljavljeno terminologijo poimenovali emocionalna, materialna in informacijska opora.
- Cobb je socialno oporo razumel kot dejavnik dobrega počutja in zaščito pred stresom. Socialno oporo je opredelil kot informacijo, ki posamezniku omogoča, da se zaveda, da je ljubljen, sprejet in spoštovan in da pripada sistemu komuniciranja in vzajemnih obveznosti.

Medtem ko so omenjeni trije začetniki poudarjali pomembnost socialne opore pri preprečevanju stresa in vzpostavljanju dobrega počutja pa novejša opredelitve poudarjajo, da je socialna opora kompleksen interakcijski in komunikacijski proces med ljudmi.

Tako Vaux deli socialno oporo na tri osnovne elemente, in sicer na vire socialne opore, oblike socialne opore ter oceno virov in oblik socialne opore oziroma posameznikovo subjektivno zaznavo (Hlebec in Kogovšek 2003, 104–108).

- Viri socialne opore so omrežja, na katera se posameznik lahko opre. Vendar vedno obstaja možnost, da vir ni na razpolago, kadar ga posameznik najbolj potrebuje, na kar lahko vpliva več delavnikov: oddaljenost, trenutna nedostopnost, nezmožnost ... Predvsem pri najbližjih vezeh pa velja, da so lahko tako viri socialne opore kot viri stresa, zaradi katerega se povečuje potreba po socialni opori (Cassel v Hlebec in Kogovšek 2003, 104).
- Oblike socialne opore so dejanja oziroma vedenja, usmerjena k pomoči posamezniku. Ta dejanja so lahko storjena na prošnjo posameznika ali pa spontano. Vsa dejanja, usmerjena k pomoči posamezniku, pa niso nujno v pomoč. To je odvisno od časa, načina dejanja pa tudi od odnosa med virom in pomoči potrebnemu posamezniku. Tako lahko neustrezna pomoč posamezniku celo škodi, saj lahko vzbudi občutke nekompetentnosti, pretirane nadzorovanosti ali odtujenosti.
- Posameznikova subjektivna zaznava pa je ocena prisotnosti, zadostnosti in kakovosti te opore, torej kaže, kako dobro opora deluje in izpolnjuje svoj namen. Lahko pa zadeva tako na posamezni del omrežja (bližnje, ki nudijo oporo) kot na posamezne oblike socialne opore (npr: materialna, emocionalna ...).



## **5.1 Skupine socialne opore**

Z leti se je na podlagi različnih tipov in opredelitvah socialne opore oblikoval tudi dogovor o štirih najpomembnejših skupinah socialne opore (Kogovšek 2001, 26, Zemljič in Hlebec 2001, 203):

- Materialna ali instrumentalna socialna opora se nanaša na izmenjavo materialnih uslug, manjših storitev in denarja. Osebe, ki zagotavljajo to vrsto opore, so specializirane osebe, ki niso nujno pomembne in so funkcionalno zamenljive.
- Pri informacijski opori gre za pomoč pri definiranju, razumevanju in soočanju s problematičnimi dogodki; gre za zamenjavo informacij, ki so pomembne pri sprejemanju odločitev. To oporo zagotavljajo osebe, ki so tesno povezane s posameznikom.
- Emocionalna opora je informacija, da je posameznik cenjen in sprejet, nanaša se na pomoč ob večjih ali manjših življenjskih krizah. Zagotavljajo jo osebe, ki so s posameznikom močno in intimno povezane. Ti odnosi so praviloma trajnejši in manj variabilni.
- Neformalno druženje je skupno preživljanje prostega časa in neformalno občasno druženje. To pa zagotavlja občutek pripadnosti in izpolnjuje potrebo po socialnih stikih.

## 6 Analiza

Za empirični del naloge služi že izdelana raziskava, pridobljena na strani European Social Survey (v nadaljevanju ESS). Podatki v raziskavi so kvantitativno zbrani. Podatke s te strani sem pripravila za analizo in jih analizirala, nato pa še primerjala z že obstoječimi članki o socialni opori mladim družinam. Tema raziskave pa zajema naslednja področja: koliko socialne opore potrebujejo, koliko in kako pogosto dobijo socialno oporo ter kako so zadovoljni s socialno oporo, ki jo dobijo. V raziskavo so vključeni odgovori mladih staršev, starih od 20 do 35 let, ki so v zadnjih šestih letih dobili otroka, ti odgovori pa so primerjani še z odgovori staršev, ki imajo otroke starejše od 6 let.

### 6.1 Hipoteze

Raziskovalno vprašanje: **»Ali starši, ki imajo otroka starega 6 ali manj let, potrebujejo več socialne opore kakor starši s starejšimi otroki?«**

- **H1: »Bližnji so lahko v veliko pomoč pri vzgoji predšolskega otroka.«**  
Tukaj so najbolj pomembni starši mladih staršev, saj se od njih pričakuje največ pomoči; mogoče niti ne toliko materialne pomoči kakor pomoči v obliki varstva otrok. Njihova pomoč pa je zelo cenjena oziroma če je ni, zelo pogrešana (Ule in Kuhar 2003, 115).
- **H2: »Starši predšolskega otroka so bolj zadovoljni s pridobljeno materialno oporo kakor starši starejših otrok.«**
- **H3: »Starši predšolskega otroka imajo manj časa za druženje kakor starši starejših otrok.«**
- **H4: »Starši predšolskega otroka dobijo več emocionalne opore kakor starši starejših otrok.«**

## 6.2 ESS

ESS so akademsko osnovane družboslovne raziskave, ki razlagajo interakcijo med evropskimi institucijami in vedenjem, prepričanjem ter delovanjem njihovih populacij, z namenom, da bi odkrili več o socialnih, političnih in kulturnih sprememb v evropskem okolju. Družboslovne raziskave so namenjene akademskim in političnim razpravam, šolarjem in vsem, ki jih zanima merjenje časovnih sprememb v vrednotah posameznikov.

ESS4 – European Social Survey round 4 je raziskava, narejena v letih 2008/2009, ki zajema 41.027 posameznikov iz 31 držav. Anketa je potekala osebno in trajala okoli eno uro, anketiranci pa so bili posamezniki, stari od 15 let dalje. (ESS Round 4 2009, 4–5)

V analizo bodo vključeni podatki iz raziskave ESS4, vendar le podatki, pridobljeni na slovenski populaciji, ki zajema 1.286, oseb starih od 15 let dalje.

### 6.2.1 Priprava podatkov

Podatke sem analizirala s pomočjo programa SPSS. Najprej sem filtrirala osebe, stare od 20 do 35 let, ki imajo vsaj enega otroka, starega do 6 let, in dobila odgovore 74 oseb.

S funkcijo `cosstabs` sem tudi preverila, ali obstaja možnost, da so v skupnem bivanju vključene še druge osebe, ki imajo 6 ali manj let, in ugotovila, da je le en tek primer, kjer je oseba označena kot drug sorodnik. Ker je to le en primer izmed mnogih, sem podatek zanemarila, saj ne more bistveno vplivati na končen rezultat.

Nazadnje sem s funkcijo `recode` pripravila še vprašanja *Ocenite, kako pogosto se iz družabnih razlogov dobivate z prijatelji, sorodniki ali kolegi z dela* in *Če se primerjate z drugimi ljudmi vaše starosti, kako pogosto bi zase rekli, da se udeležujete različnih družabnih srečanj?* Pri prvem vprašanju sem vrednosti nikoli in manj kot enkrat na mesec združila v vrednost manj kot mesečno, vrednosti enkrat na mesec in nekajkrat na mesec sem združila v vrednost mesečno in vrednosti enkrat na teden in nekajkrat na teden sem združila v vrednost tedensko. Pri drugem vprašanju pa sem odgovora precej manj kot večina drugih in manj kot večina drugih združila v manj kot večina drugih ter odgovora več kot večina drugih in precej več kot

večina drugih združila v odgovor več kot večina drugih. Odgovor približno enako pa sem ohranila v enaki obliki.

Po pripravi podatkov sem naredila še nekaj frekvenčnih analiz, katere sem primerjala še z odgovori staršev starejših otrok in v naslednjih poglavjih predstavila rezultate analize s pomočjo grafičnega prikaza.

### **6.3 Interpretacija**

Interpretacija analize je po posameznih skupinah socialne opore razdeljena na 4 podpoglavja: informacijsko opora, neformalno druženje, emocionalna opora in materialna opora.

#### **6.3.1 Informacijska opora**

Informacijska opora, kjer gre za pomoč pri definiranju, razumevanju in soočanju s problematičnimi dogodki – gre za zamenjavo informacij, ki so pomembne pri sprejemanju odločitev. To oporo zagotavljajo osebe, ki so tesno povezane s posameznikom (Kogovšek 2001, 26, Zemljič in Hlebec 2001, 203). Starši si velikokrat informacijsko oporo zagotovijo tudi prek internetnih virov.

Informacijska opora je za starše pomembna predvsem takrat, ko se znajdejo v položaju, na katerega se ne vedo odzvati. V takih trenutkih najbolj potrebujejo informacije in čimprejšnje odgovore na vprašanja, kot so: kako se odzvati na težave, ki nastanejo v interakciji z otroci; kako vzgajati otroka, da ga privedemo do primerne vedenja ... Za zagotovitev informacijske opore je predvsem pomembno, da starši vedo, kje dobiti odgovore na številna vprašanja in da imajo ob sebi nekoga, od katerega dobijo dober nasvet ter pravilno usmeritev glede vzgoje otrok.

Starši, ki imajo zagotovljeno informacijsko oporo, lažje definirajo, razumejo težave in se lažje soočajo z le temi (Wan, Jaccard in Ramey 1996, 502–513).

### 6.3.3 Emocionalna opora

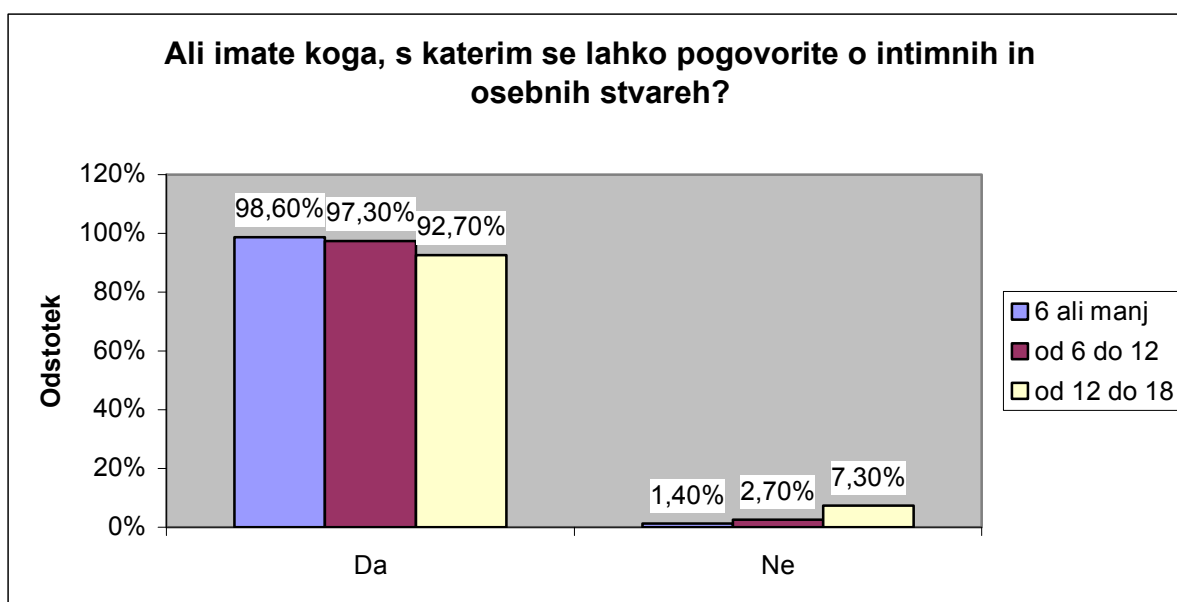
Emocionalna opora je informacija, da je posameznik cenjen in sprejet, nanaša se na pomoč ob večjih ali manjših življenjskih krizah. Zagotavljajo jo osebe, ki so s posameznikom močno in intimno povezane. Ti odnosi so praviloma trajnejši in manj variabilni (Kogovšek 2001, 26; Zemljič in Hlebec 2001, 203).

Številni teoretiki poudarjajo, da je emocionalna opora oseb, ki so močno in intimno povezani s posameznikom, pomemben dejavnik za zmanjševanje stresa in njegovih posledic za zdravje in dobro počutje (Hlebec in Kogovšek 2003, 104).

Emocionalna opora je za starše izrednega pomena, saj svoja občutja prenašajo na otroka, pa tudi eden na drugega. Znanstveniki ugotavljajo, da negativna čustva, pridobljena na primer v službi, starši prinašajo domov. Torej kadar so starši izpostavljeni stresu v službi, je več verjetnosti, da se bodo v večernih urah znašli v konfliktu z otroki ali pa s partnerjem. Omenjajo tudi, da pri poročenih partnerjih moževa čustva bolj vplivajo na ženo kakor ženina čustva na moža, torej so moški pošiljatelji čustev, ženske pa prejemniki. S tem pa se ustvarja proces, v katerem možje lahko uveljavljajo moč nad njihovimi ženami. Zato menim, da je emocionalna opora ženskam pomembnejša kakor moškim. Vendar moški s svojimi čustvi ne vplivajo le na žene. Napetost med zakoncema vpliva tudi na napetost med staršema in otrokom. Tako moški veliko bolj svojo napetost, ki jo je pridobil v sporu z ženo, prenašajo na otroka kakor ženske.

Raziskave so pokazale, da so družine, ki imajo več emocionalne opore, manj nagnjene k prenašanju negativnih čustev. Pri tem znanstveniki ugotavljajo, da bodo matere, ki si vzamejo več časa za osebno objavlanje v samoti, tudi manj negativnih čustev prenašale na otroke. Razumevajoče vedenje žen bo olajšalo možem brzdanje prenašanja negativnih čustev. V družinah, kjer žene ne delajo ali pa delajo za določen čas, je manj prenašanja negativnih čustev, saj imajo več časa in energije za čustveno vodenje družine (Larson in Almeida 1999, 5–20).

**Graf 6.1: Starši imajo osebo, s katero se lahko pogovorijo o intimnih in osebnih stvareh.**



Vir: European Social Survey Round 4 Data (2008).

Na vprašanje *Ali imate koga, s katerim se lahko pogovorite o intimnih in osebnih stvareh*, je le en anketiranec, star od 20 do 35 let, ki ima otroka starega 6 ali manj let, odgovoril z ne, kar predstavlja 1,4 odstotke. Vsi ostali, 98,6 odstotkov anketirancev, starih od 20 do 35 let, ki imajo otroka starega 6 ali manj let, so odgovorili pritrdilno. Tudi anketiranci, ki imajo starejše otroke, so v večini odgovorili pritrdilno, saj je 97,3 odstotkov anketirancev, ki imajo otroke, stare od 6 do 12 let, in 92,7 odstotkov anketirancev, ki imajo otroke stare od 12 do 18 let, odgovorilo z da.

Z analizo vprašanja sem prišla do ugotovitve, da skoraj vsi anketiranci, stari od 20 do 35 let, ki imajo otroka, starega 6 ali manj let, imajo nekoga, s katerim se lahko pogovorijo o intimnih in osebnih stvareh. Prav tako pa imajo tudi skoraj vsi anketiranci, ki imajo otroka, starega od 6 do 12 in od 12 do 18 let, nekoga, s katerim se lahko pogovorijo o intimnih in osebnih stvareh. Pri tem sem opazila le manjše upadanje pritrdilnega odgovora. Torej lahko povemo, da skoraj vsi starši čutijo, da imajo zagotovljeno emocionalno oporo.

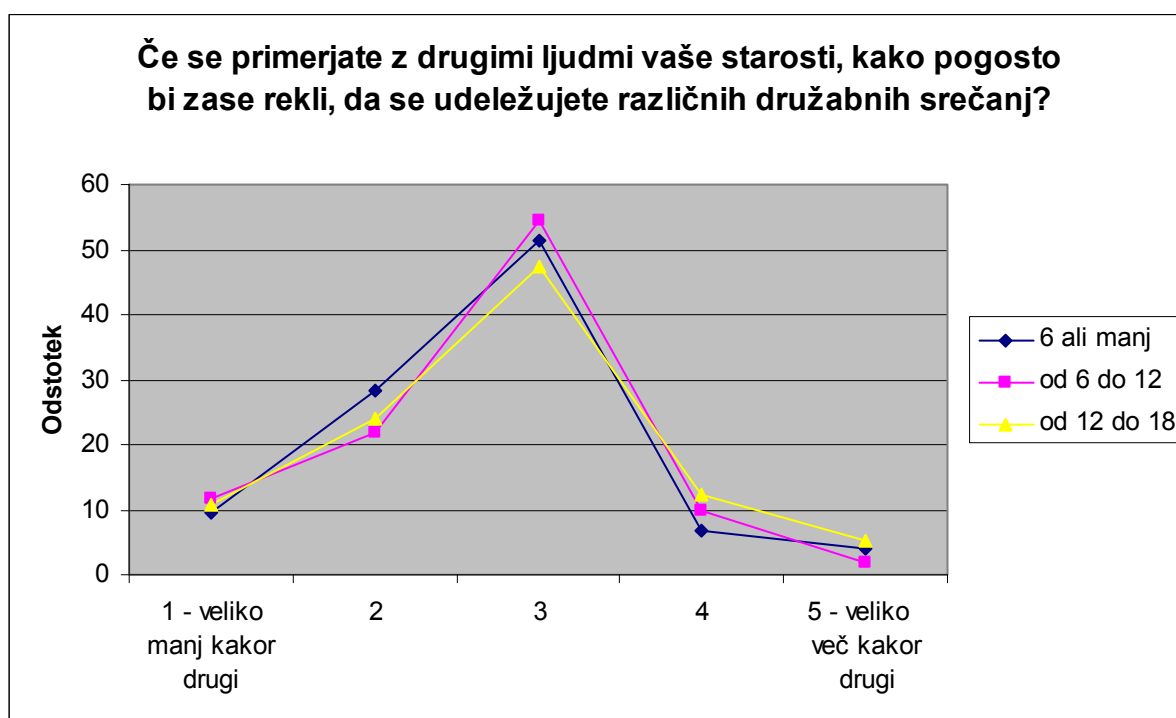
### **6.3.2 Neformalno druženje**

Neformalno druženje je skupno preživljanje prostega časa in neformalno občasno druženje. To pa zagotavlja občutek pripadnosti in izpolnjuje potrebo po socialnih stikih (Kogovšek 2001, 26; Zemljčič in Hlebec 2001, 203).

Številni znanstveniki ugotavljajo, da sta tista zakonca, ki preživljata prosti čas in se udeležujeta v skupne rekreacijske aktivnosti, bolj zadovoljna s svojim zakonom kakor zakonca, ki ne preživljata prostega časa skupaj. Poleg tega pa skupno preživljanje prostega časa celotne družine spodbuja pozitivno komunikacijo v družini, razvoj otroka, učenje in krepi družinske vezi (Zabriskie in McCormick 2001, 281–289).

Pomembno pa je tudi preživljanje prostega časa z osebami zunaj družinske skupnosti (prijatelji, sorodniki ...). Brayant in Conger (1999) povezujeta zadovoljstvo med zakoncema s skupnimi prijatelji. Torej, če imata partnerja skupne prijatelje, s katerimi se vsak izmed njiju dobro razume, imajo stabilnejši zakon in sta s tem bolj zadovoljna.

**Graf 6.2: Pogostost druženja staršev v primerjavi z sovrstniki**

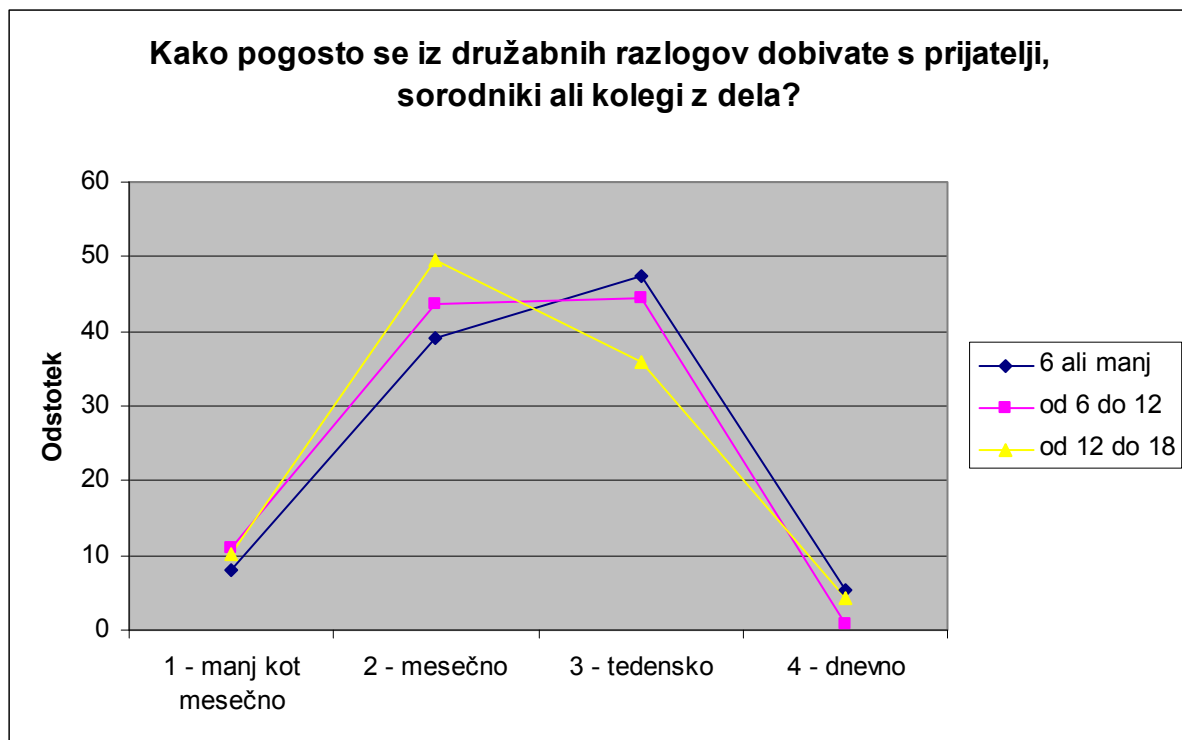


Vir: European Social Survey Round 4 Data (2008).

Anketiranci, stari od 20 do 35 let, ki imajo otroka starega 6 ali manj let, so na vprašanje *Če se primerjate z drugimi ljudmi vaše starosti, kako pogosto bi zase rekli, da se udeležujete različnih družabnih srečanj*, večinoma izbrali odgovor »približno enako«. Aritmetična sredina vseh odgovorov na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni veliko manj kakor drugi, 5 pa pomeni veliko več kakor drugi, za anketirance, stare od 20 do 35 let, ki imajo otroka, starega 6 ali

manj let, znaša 2,68, pri tem je standardni odklon 0,893. Tudi aritmetična sredina anketirancev, ki imajo vsaj enega otroka, starega od 6 do 12 let, znaša 2,68, standardni odklon pa 0,877, medtem ko aritmetična sredina anketirancev, ki imajo vsaj enega otroka, starega od 12 do 18 let, znaša 2,77, standardni odklon pa 0,980.

**Graf 6.3: Pogostost druženja staršev**



Vir: European Social Survey Round 4 Data (2008).

Na vprašanje *Ocenite, kako pogosto se iz družabnih razlogov dobivate s prijatelji, sorodniki ali kolegi z dela*, so anketiranci v večini odgovarjali, da se iz družabnih razlogov dobivajo s prijatelji, sorodniki ali kolegi z dela tedensko. Lestvica možnih odgovorov sega od 1 do 4, kjer 1 pomeni manj kot mesečno, 2 pomeni mesečno, 3 pomeni tedensko in 4 pomeni dnevno druženje staršev z prijatelji, sorodniki ali kolegi z dela. Aritmetična sredina vseh anketirancev, starih od 20 do 35 let, ki imajo otroka, starega 6 ali manj let, znaša 2,66, pri tem je standardni odklon 1,219, medtem ko aritmetična sredina vseh anketirancev, ki imajo vsaj enega otroka, starega od 6 do 12 let, znaša 2,38, standardni odklon pa 0,801. Aritmetična sredina anketirancev, ki pa imajo vsaj enega otroka starega od 12 do 18 let znaša 2,47, standardni odklon pa 1,157.



Torej lahko sklepamo, da se iz družabnih razlogov anketiranci, stari od 20 do 35 let, ki imajo otroka starega 6 ali manj let, pogosto srečujejo s prijatelji, sorodniki in kolegi z dela. Pri tem dobra polovica anketirancev, starih od 20 do 35 let, ki imajo otroka starega 6 ali manj let, čuti, da se udeležujejo družabnih srečanj enako pogosto kakor vrstniki. To pa lahko potrdimo tudi s primerjavo odgovorov staršev, ki imajo otroka, starega od 6 do 12 let, in staršev, ki imajo otroka, starega od 12 do 18 let, saj tudi ti starši ocenjujejo, da se tedensko do mesečno srečujejo s prijatelji, sorodniki in kolegi z dela ter da so ta srečanja enako pogosta kakor pri sovrstnikih. Torej je neformalno druženje za večino staršev zadovoljivo pogosto. Nekaj staršev pa le občuti pomanjkanje te opore.

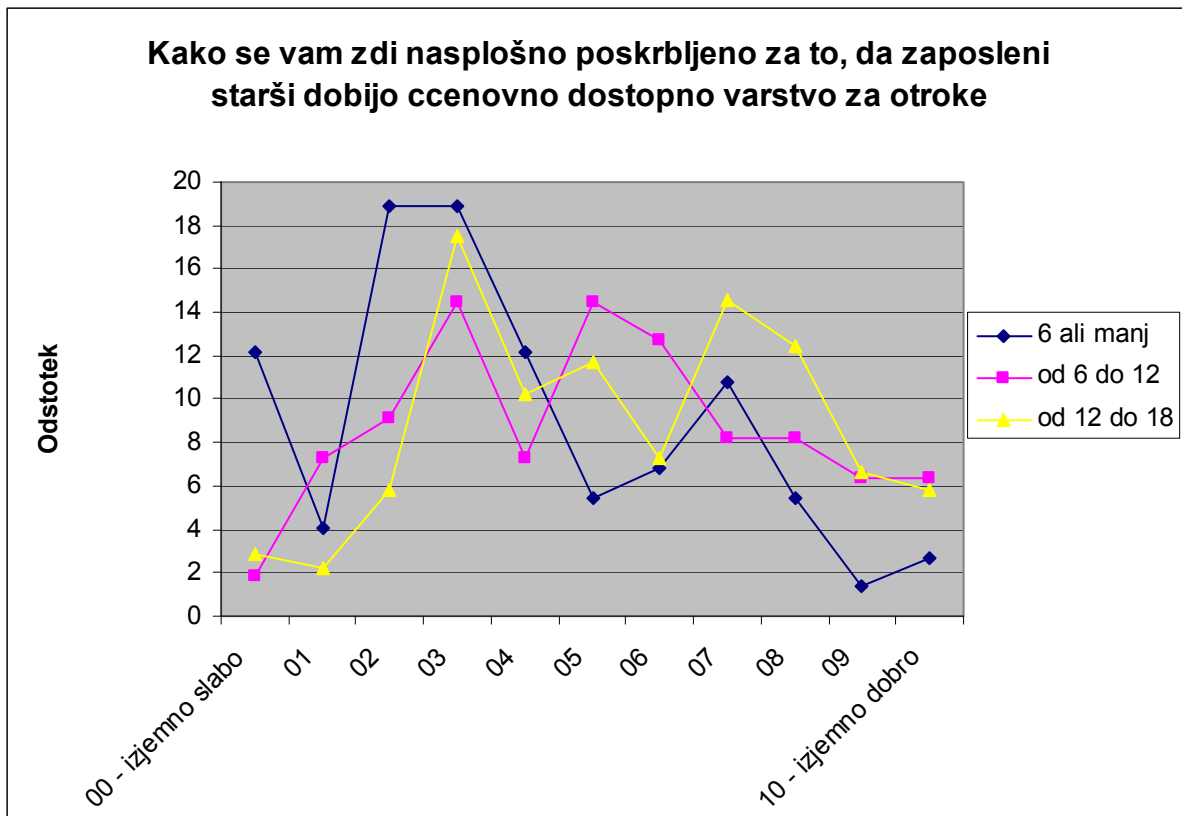
#### **6.3.4 Materialna opora**

Materialna ali instrumentalna socialna opora se nanaša na izmenjavo materialnih uslug, manjših storitev in denarja. Osebe, ki zagotavljajo to vrsto opore, so specializirane osebe, ki niso nujno pomembne in so funkcionalno zamenljive (Kogovšek 2001, 26, Zemljič in Hlebec 2001, 203).

Raabe in Gessner (1988) ugotavljata, da so zaposleni starši z mladimi otroki še posebno ranljivi in izpostavljeni službeno-družinskim konfliktom ter stresu. Vzroki za te konflikte pa so: starši manjkajo v službi, pridejo pozno ali pa gredo prezgodaj iz službe, se ukvarjajo z otroškimi zadevami med službenim časom. Ti konflikti in stres pa znižujeta produktivnost zaposlenih. Zato pa je materialna opora v obliki plačanega starševskega dopusta, porodniške, bolniške ipd. izrednega pomena. V primerjavi med Združenimi državami Amerike in evropskimi državami pa ugotavljata, da imajo evropske države veliko boljše priskrbljeno materialno oporo za zaposlene starše kakor ameriške države.

Povečanje in jasno osnovanje materialne opore s strani države pa povzroča nekaj pozitivnih posledic, kot so: zaposleni porabijo manj časa za planiranje in reševanje težav, kar je pomembno za dobro mentalno zdravje in izboljšuje koordinacijo med službo in družino ter izboljšuje se produktivnost zaposlenih (Raabe in Gessner 1988, 196–202).

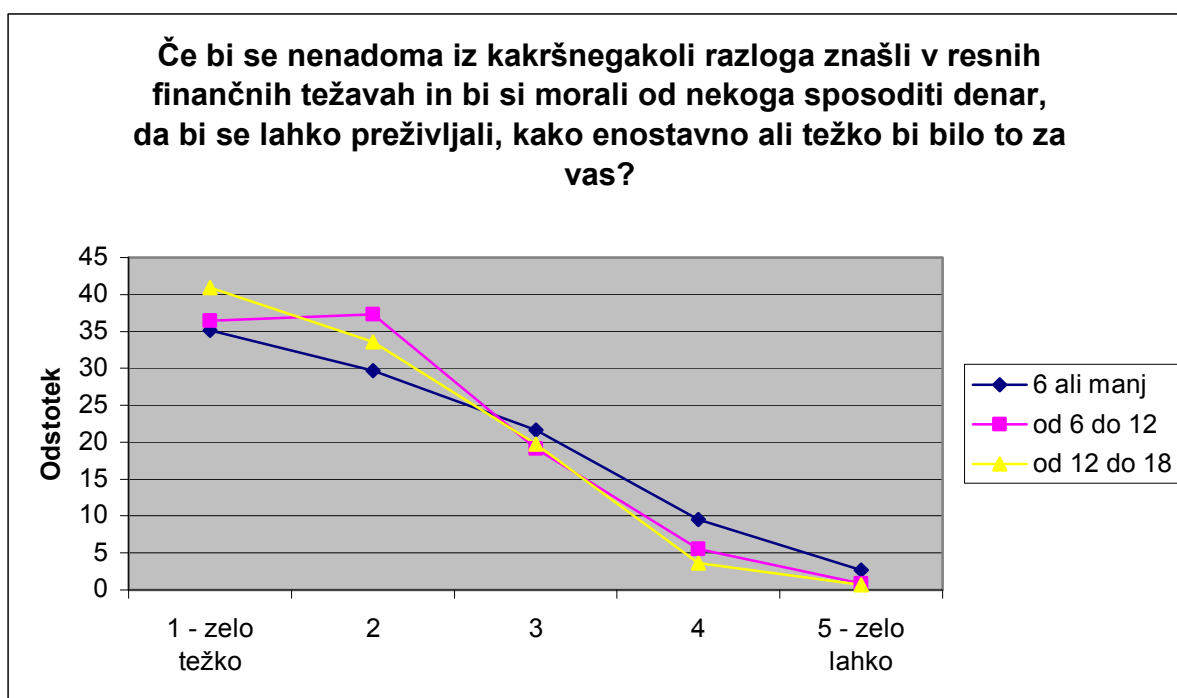
**Graf 6.4: Mnenje staršev o preskrbljenosti cenovno dostopnega varstva za otroke**



Vir: European Social Survey Round 4 Data (2008).

Anketiranci, stari od 25 do 30 let, ki imajo otroka, starega 6 ali manj let, so ocenili, da je za cenovno dostopnost varstva za zaposlene starše na splošno zelo slabo poskrbljeno. Na lestvici od 00 do 10, kjer 00 pomeni izjemno slabo in 10 pomeni izjemno dobro, so povprečno ocenili z 3,78. Pri tem je standardni odklon 2,621. Od teh anketirancev pa se je en odločil za odgovor ne vem. Aritmetična sredina vseh anketirancev, ki imajo vsaj enega otroka starega od 6 do 12 let, znaša 5,09, standardni odklon pa 2,685. Aritmetična sredina anketirancev, ki pa imajo vsaj enega otroka, starega od 12 do 18, let znaša 5,44, standardni odklon pa 2,598.

**Graf 6.5: Izhod staršev iz resnih finančnih težav**



Vir: European Social Survey Round 4 Data (2008).

Na vprašanje *Če bi se nenadoma iz kakršnegakoli razloga znašli v resnih finančnih težavah in bi si morali od nekoga sposoditi denar, da bi se lahko preživljali, kako enostavno ali težko bi bilo to za vas* je večina anketirancev odgovorila, da bi si težko sposodili denar, če bi se znašli v resnih finančnih težavah. Aritmetična sredina vseh anketirancev, starih od 20 do 35 let, ki imajo otroka starega 6 ali manj let, znaša 2,14, pri tem je standardni odklon 1,097, medtem ko aritmetična sredina vseh anketirancev, ki imajo vsaj enega otroka starega od 6 do 12 let, znaša 1,96, standardni odklon pa 0,932. Aritmetična sredina anketirancev, ki pa imajo vsaj enega otroka, starega od 12 do 18 let, znaša 1,88, standardni odklon pa 0,906.

Pri materialni opori bi lahko rekli, da anketiranci, stari od 20 do 35 let, ki imajo otroka starega 6 ali manj let, niso zadovoljni s cenovno dostopnostjo varstva za svoje otroke. Pri primerjavi aritmetične sredine pa sem opazila, da zadovoljstvo s cenovno dostopnostjo varstva za otroke narašča z leti otrok. Z analizo drugega vprašanja pa sem ugotovila, da so vsi starši ocenili, da bi si težko sposodili denar ob resnih finančnih težavah in da bi si starši s starejšimi otroci nekoliko težje sposodili denar kakor tisti z mlajšimi otroci, vendar je ta razlika zanemarljivo majhna.

## 6.4 Povzetek ugotovitev

Z analizo sem prišla do ugotovitev, da za starše, stare od 25 do 30 let, ki imajo vsaj enega predšolskega otroka, velja naslednje:

- s težavo pridobijo materialno oporo, kadar so v stiski in z le to niso zadovoljni, so celo bolj nezadovoljni nad pridobljeno oporo kakor starši starejših otrok;
- čutijo, da imajo zagotovljeno emocionalno oporo, v primerjavi s starši starejših otrok pa so malenkost pogosteje ocenili, da imajo emocionalno oporo;
- potreba po neformalnem druženju je za večino pogosto zadovoljena, nekateri pa občutijo pomanjkanje po tej opori, ocenjujejo pa tudi, da dobijo enako emocionalne opore kakor sovrstniki. Prav tako so starši starejših otrok podali podobne ocene.

Prvo hipotezo, **Bližnji so lahko v veliko pomoč pri vzgoji predšolskega otroka**, lahko potrdim, saj sem ugotovila, da so bližnji lahko v pomoč staršem na različne načine: v obliki materialne pomoči, varstva otrok, preživljanja prostega časa s starši, svetovanja, čustvene pomoči ... Staršem pa je ta pomoč potrebna in izrednega pomena.

Druge hipoteze, **Starši predšolskega otroka so bolj zadovoljni s pridobljeno materialno oporo kakor starši starejših otrok**, ne potrjujem, saj so omenjeni starši izrazili večje nezadovoljstvo s pridobljeno materialno oporo kakor starši starejših otrok, vendar ocenjujejo, da bi enostavneje pridobili to oporo, če bi bili v stiski, kakor to ocenjujejo starši starejših otrok.

Tretje hipoteze, **Starši predšolskega otroka imajo manj časa za druženje, kakor starši starejših otrok**, ne potrjujem, saj je večina anketirancev ocenila, da se s prijatelji, znanci in kolegi z dela srečujejo iz družabnih razlogov enako pogosto kakor sovrstniki, poleg tega so tudi starši starejših otrok podali podobno oceno.

Četrto hipotezo, **Starši predšolskega otroka dobijo več emocionalne opore kakor starši starejših otrok**, potrjujem, saj sem opazila, da so starši, ki imajo starejše otroke, pogosteje označili, da nimajo nikogar, s katerim bi se lahko pogovorili o intimnih in osebnih stvareh.

S pregledom hipotez sem ugotovila, da ni nujno, da starši otrok, starih 6 ali manj let, potrebujejo več socialne opore kakor starši starejših otrok. To pa zato, ker se ta potreba razlikuje glede na posamezne skupine socialne opore. Tako sem za emocionalno in materialno oporo ugotovila, da ju starši, ki imajo otroka starega 6 ali manj let, bolj potrebujejo kakor starši starejših otrok, neformalno druženje pa vsi starši enako potrebujejo.

## 7 Sklep

Vse osebe potrebujejo socialno oporo, ne glede ali so starši ali pa ne. Od posameznika do posameznika pa se razlikuje, kateri tip socialne opore bolj potrebujejo, na kar vplivajo tudi številne druge značilnosti.

Menim, da bi bilo potrebno nekaterim tipom opore posvetiti več pozornosti za izboljšanje posredovanja teh opor staršem kakor za druge. Za informacijsko oporo bi rekla, da je starši dobijo dovolj, predvsem jo imajo zagotovljeno, saj jo lahko poleg bližnjih, ki jim ponujajo to oporo, starši pridobijo tudi s pomočjo interneta. Večina staršev tudi sami poišče odgovore na vprašanja, nasvet in pravilno usmeritev glede vzgoje otrok. Težava je pri tistih starših, ki si sami ne znajo ali ne zmorejo poiskati informacijske opore. Torej bi bilo potrebno za izboljšanje informacijske opore predvsem starše usmeriti v samostojno iskanje te opore, če je ne dobijo pri bližnjih.

Tudi neformalno druženje kot opora večini staršem ne dela težav, saj se pogosto iz družabnih razlogov srečujejo z bližnjimi. Poleg tega je dobra polovica staršev ocenila, da so ta srečanja pri njih enako pogosta kot pri sovrstnikih. Pa vendarle jih je dobra tretjina ocenila, da so ta srečanja manj pogosta kakor pri vrstnikih. Za ta del staršev je predvsem pomembno, da prijatelji, znanci, kolegi iz službe vabijo starše na neformalna srečanja, kjer se bosta lahko starša spočila in sprostila. Pomembne pa so tudi osebe, katerim starši zaupajo, tako da jim v varstvo prepustijo otroka, medtem ko si le-ta privoščita nekaj lepih trenutkov v dvoje. Znanstveniki namreč menijo, da so starši, ki preživljajo več prostega časa skupaj ali imajo skupno rekreativno aktivnost, bolj zadovoljni z zakonom oziroma skupnostjo.

Zadovoljevanju in izboljšanju emocionalne opore staršem je potrebno posvetiti veliko pozornosti, saj lahko pomanjkanje le-te povzroči velike težave tako za starše kot za razvijajočega se otroka. Lahko bi rekli, da se pri starših, ki nimajo emocionalne opore, pogosto zgodi proces snežne kepe. In sicer tako, da negativna čustva prenašajo eden na drugega in se le-ta nenehno povečujejo. Če se proces snežne kepe ne zaustavi, pa povzroča nezadovoljstvo v zakonu, nezadovoljstvo z otroki, nenehno napetost v družini, v tem procesu se lahko vzpostavi prevlada enega starša nad drugim ipd. Raziskave so pokazale, da tisti starši, ki imajo več emocionalne opore, prenašajo manj negativnih čustev. Za zagotavljanje te opore so ključnega pomena najbližji bližnji, zato je za izboljšanje te opore pomembno

predvsem sporočati vsem, kako je pomembna ta opora in kako so pomembna čustva pri človeku. Analiza pa je pokazala, da ima večina mladih staršev zagotovljeno emocionalno oporo, vendar se število staršev, ki imajo zagotovljeno to oporo, znižuje z višanjem starosti otroka.

Z analizo sem ugotovila, da so starši največ nezadovoljstva pokazali z materialno oporo, predvsem s cenovno nedostopnim otroškim varstvom za zaposlene starše. Kar je razumljivo, saj so vrtci v Sloveniji precej dragi, pa tudi v nekaterih območjih Slovenije prezasedeni, poleg tega pa imajo le 8-urni dopoldanski delavnik, zato morajo zaposleni starši iskati zasebna varstva za otroke. Ureditev teh težav je potrebna predvsem na državni ravni. V analizi sem se osredotočila predvsem na pridobivanje materialne opore s strani države, vendar imajo starši praviloma več virov, od koder dobijo materialno oporo. Velikokrat se zgodi, da bližnji pomagajo staršem pri urejanju doma, zagotavljanju opreme za otroka, zagotavljanju varstva otroka ...

Za prihodnje analize bi priporočala, da se naredi vprašalnik s primerljivimi vprašanji med različnimi tipi socialne opore saj bi tako prišli do ugotovitev, katere opora je pomembnejša, bolj potrebna, bolj učinkovita in s katero so starši bolj zadovoljni. Poleg tega bi dobili celovitejši pregled zagotavljanja socialne opore staršem predšolskega otroka.

## 8 Literatura

1. Benegalija, Špela. 2007. *Vloga partnerja pri socialni opori*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/benegalija-spela.pdf> (13. december 2009).
2. Bryant, Chalandra M. in Rand D. Conger. 1999. Marital Success and Domains of Social Support in long-Term Relationships: Does the Influence of Network Members Ever End? *Journal of Marriage and family* (2): 437–450. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/353760> (18. marec 2010).
3. Cipot, M. Tina. 2004. *Sodobne podporne mreže družin v Sloveniji: analiza primera spletnega foruma Starši staršem*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/cipot-mal-tina.pdf> (13. december 2009).
4. Devčič, Božena. 2005. *Vzgoja in varstvo predšolskih otrok kot predmet javnih politik*. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV. Dostopno prek: [http://dk.fdv.uni-lj.si/delamag/mag\\_Devcic-Bozena.PDF](http://dk.fdv.uni-lj.si/delamag/mag_Devcic-Bozena.PDF) (13. december 2009).
5. ESS Round 4: European Social Survey. 2009. *ESS-4 2009 Documentation Report*. Edition 1.0. Bergen, European Social Survey Data Archive, Norwegian Social Science Data Services. Dostopno prek: <http://ess.nsd.uib.no/ess/round4/surveydoc.html> (9. februar 2010).
6. ESS Round 4: European Social Survey Round 4 Data. 2008. *Data file edition 1.0*. Norwegian Social Science Data Services, Norway – Data Archive and distributor of ESS data. Dostopno prek: <http://ess.nsd.uib.no/ess/round4/download.html> (9. februar 2010).
7. Hlebec, Valentina in Tina Kogovšek. 2003. Konceptualizacija socialne opore. *Družboslovne razprave* 19 (43): 103–125. Dostopno prek: [http://dk.fdv.uni-lj.si/druzboslovnerazprave/pdfs/dr43\\_hlebeckogovsek.pdf](http://dk.fdv.uni-lj.si/druzboslovnerazprave/pdfs/dr43_hlebeckogovsek.pdf) (16. december 2009).
8. --- 2006. *Merjenje socialnih omrežij*. Ljubljana: Študentska založba.



9. Hlebec, Valentina, Maja Mrzel in Tina Kogovšek. 2009. Social support network and received support at stressful events. *Metodološki zvezki* 6 (2): 155–171. Dostopno prek: <http://mrvar.fdv.uni-lj.si/pub/mz/mz6.1/hlebec.pdf> (5. marec 2010).
10. Iglič, Hajdeja. 1989. *Socialne mikrostrukture: sorodstvena in tradicionalna orientacija v iskanju socialne opore*. Ljubljana: RSS.
11. Kogovšek, Tina. 2001. *Ocenjevanje zanesljivosti in veljavnosti merjenja značilnosti egocentričnih socialnih omrežij*. Doktorska disertacija. Ljubljana: FDV.
12. Larson, Reed. W. in David M. Almeida. 1999. Emotional Transmission in the Daily Lives of Families: A New Paradigm For Studying Family Proces. *Jurnal of Marrige and Family* (1): 5–20. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/353879> (17. februar 2010).
13. Marinček, Antonija. 1999. *Vzgoja za družino, osebnostna vzgoja, vzgoja za življenje*. Celje: Cilian.
14. Mrčela, Aleksandra K. in Nevenka Č. Sadar 2007. *Delo in družina – s partnerstvom do družini prijaznega delovnega okolja*. Ljubljana: FDV.
15. Nadoh, Jana, Petra Podreberšek in Valentina Hlebec. 2004. Cognitive evaluation of the hierarchical approach for measuring ego-centered social networks. *Metodološki zvezki* 1 (2): 379–393. Dostopno prek: <http://mrvar.fdv.uni-lj.si/pub/mz/mz1.1/nadoh.pdf> (15. marec 2010).
16. Podreberšek, Petra. 2005. *Hierarhični pristop merjenja egocentričnih socialnih omrežij*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/podrebersek-petra.pdf> (11. december 2009).
17. Raabe, Phyllis H. in John C. Gessner. 1988. Employer Family-Supportive Policies: Diverse Variations on the Theme. *Family Relations* (2): 196–202. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/584320> (16. marec 2010).

18. Renner, Tanja, Živa Humer, Tjaša Žakelj, Andreja Vezovnik in Alenka Švab. 2008. *Novo očetovstvo v Sloveniji*. Ljubljana: FDV.
19. Renner, Tanja, Mateja Sedmak, Alenka Švab in Mojca Urek. 2006. *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Založba Annales.
20. Škrbina, Špela. 2002. *Androgin kot združitev in preseganje človeške spolne delitve*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/skrbina-spela.pdf> (13. december 2009).
21. Švab, Alenka. 2001. *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
22. --- 2003. Skrb med delom in družino: koncept usklajevanja dela in družinskih obveznosti v družinski politiki. *Teorija in praksa* 40 (6): 1112–1126.
23. Ule, Mirjana in Metka Kuhar. 2003. *Mladi, družina, starševstvo*. Ljubljana: FDV.
24. Zabriskie, Ramon B. in Bryan P. McCormick. 2001. The influences of Family Leisure Patterns on Participations of Family Functioning. *Family Relations* (3): 281–289. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/585880> (18. marec 2010).
25. Zemljič, Barbara in Valentina Hlebec. 2001. Zanesljivost mer središčnosti in pomembnosti v socialnih omrežjih. *Družboslovne razprave* XVII (37–38): 191–212.
26. Šadl, Zdenka. 2005. Družbene spremembe, travmatične emocije in emocionalna opora, *Družboslovne razprave* XXI (49/50): 223–42. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr49-50Sadl.PDF> (27. april 2010).
27. Wan, Choi K., James Jaccard in Sharon L. Ramey. (1996): The relationship between Social Support and Life Satisfaction as a Function of Family Structure. *Journal of Marriage and Family* (2): 502–513. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/353513> (14. marec 2010).